

Pahlavi Codices K20 – K20b

Arthur Christensen

ExLibris

Vicente Dobroruka

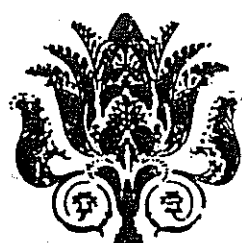

کتابخانه دستنویس های پهلوی
پرورش های ایرانی
۴۸

دستنویسهای پهلوی
ک ۲۰، ک ۲۰ ب
ارداویرافنامه، بندهش و جزآن

با همکاری فنی
دکتر محمود طاووسی

به کوشش
دکتر ماهیارنوابی

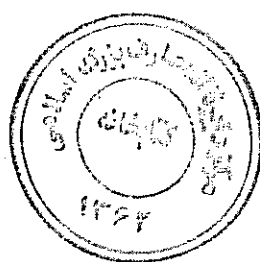

از انتشارات

مؤسسه آسیائی «دانشگاه چکوسلوواکیا» شیراز

IR
PIR 2065
A3

۱۶۹۴۴۶

سرآغاز

اشارات دانشمندان فیلسوفانی چون ابوریحان بیرونی و محمد زکریا رازی و شهاب الدین
سهروردی و حکمت خسروانی و فلسفه ایرانی، تذکره پلینیوس سرمد در باره استفاده هرمریوس یونانی
از کتابهای رشتی، مطالبی که در کتابهای رشتی استناد می‌دهد مروج الذنب، محمد التواریخ و
نامه هاشمیه بن بنی اسرائیل و احادیث اسلام آمده است، و جوهر مرآت فقه علم در نصیب و
و تیسفون و جندرشاپور، ترجمه هاربار ماندو عربی از زبان پهلوی، پیدایش دانشمندان فیلسوفان
و اندیشه‌مندان بلند پایه اسرورد و دولان طلایی اسلام، یعنی دور از خلافت عباسیان، از این
سرزمین، که شمار آنها از دانشمندان هر یک از کشورهای اسلام دیگر و بلکه از همه آنها و هم بیشتر است،

وجود سنگ نبشته‌ها را بر کوهستان و پارس میانه و پارتی، نامه‌های منور اوستا، آثار باستانی
مانویان به زبان‌های پارسیک و پهلوانیک و سانسکریتی و چینی و قطره کتاب‌های پهلوانی (پارسیک)
چند که تاکنون بجا مانده‌اند، همه دلالت بر وجود فرهنگ تمدنی بزرگ و درخشان، از دیرباز،
در زمین ایران بزرگ می‌کند که بر پایه‌های فلسفه ایرانی استوار است.

علت هر چه باشد، سیاسی یا اقتصادی و یا اجتماعی یا تغییر خط و یا همه آنها با هم، تقدیر این است
که بسیار از آثار مدون دوران ساسانی و آغاز دوران اسلام ایران از میان رفته است، و عده‌ای
که از دستبرد زمانه‌های یافته‌اند در موزه‌ها و کتابخانه‌های موزه اروپا و بیشتر در هندوستان و در کتابخانه‌ها
پارسیان نگاهدار می‌شود. اینها می‌توانند روشنگر زوایای ناشناخته تاریخ و فرهنگ کهن ما
باشند، و از این رو نگاهدار و چاپ و انتشار آنها و ترویج و دانشمندانه به مقابله و تصحیح و ترجمه این گنجینه‌ها
که ما به شناخت بیشتر زبان فارسی و عناصر آن در بیان مفاهیم یار می‌کنند، بر ما واجب است.
و باز از این رو بگویم که گنجینه‌ها که در دسترس نیستند و در جعبه‌های استوار و کرم‌ها بیرون نمی‌آیند، می‌توانند آسیبی

دانشگاه پهلوی پشیمانوار که در بزرگداشت پنجاه سال شاهی خجسته دودمان پهلوی شادی
روایم بنیان گذار آن پنجاه نسخه خط پهلوی را از سر مؤسسه آسیائی دانشگاه پهلوی چاپ منتشر کنیم. این پشیمانوار
از دل و جان پذیرفتم.

این پنجاه جلد کتاب پهلوی و کتاب بارگاه رضا هدیه مالی است که در این کین ملی برگزیده
پنجاه شاهی پهلوی را فروتنی به پیشگاه شاهی آریه ریاست عالی دانشگاه پهلوی و علی حضرت شهبانو فرخ
ریاست عالی مؤسسه آسیائی دانشگاه پهلوی تقدیم میشود.

فرهنگ مهر-
رئیس دانشگاه پهلوی

ویباچه

مؤسسه آسیائی وابسته به دانشگاه پهلور قحار دارد که بزرگداشت
نخایمین شاهنشاهی پهلور، مجموعه اسرار، درنچاه جلد، از دستنویسها
پهلور و دوستها و پژوهشها را برای چاپ کند و به دستدلان فرنگ و
ادب ایران تقدیم داند.

در تابستان ۱۳۰۵ هجری خورشیدی، در کرمی سرخ از خدای
برجسته رضاشاه بزرگ بدین سبب و روز تا جگر از سر (چهارم از دوشین ماه
۱۳۰۵ هجری خورشیدی) میرفت، در آن هنگام اندیشه چاپ مجموعه اسرار متین را
پهلور یابو نخایمین شاهنشاهی پهلور را از خاطر گمشت و سپر این اندیشه را
بازیر دانشمند دانشگاه پهلور جناب آقا دکتر فرنگ مهر که از شینفگان
فرنگ ایراند و از یار شینسانیم این فرنگ که بنیچگاه درین نکرده و
نمکنند، در میان گذشتیم تا اگر در این اندیشه با هم جداستمان باشند مراتب را
به شرف عرض شهابان فرنگ پرور ایران ریاست عالیة مؤسسه آسیائی برسانند

مگر اجازه فرمایند تا موسسه آسیائی بدین کار شایسته دست یازد.
 جناب آقا و کفر بنگاه با پیشانی گشاده و آغوش باز ازین اندیشه استقبال
 کردند و ملائمت را به شرف عرض شهبانو ایران رساندند و بر نگذشت که فرمان
 علیا حضرت شهبانو بدین کار نیک شرف صدور یافت و به موسسه آسیائی ابلاغ شد.
 شورای استادان موسسه آسیائی، بالهام از نام خاندانی که جشن بگذاشت
 شاهنامه را به مردم ایران ارسال بگزار می کنند، چاپ کردن کتاب یا
 دستنویسها را در درجه اول اهمیت قلمداد و کشور که در این پیش از هر کشور دیگر میتوان
 به دستنویسها را به دستمانی دست یافت کشور هندوستان است هر چند بدبختانه
 بهوار کرم و نمناک آنجا با کتاب سازگانیت و کاغذ را زود می کنند و تباہ می سازد و می پوساند.
 در فهرست که جمشید کاویس جی کاتراک به نام «کنجینه ما شرقی» (ORIENTAL
 TREASURES) گرد آورده و به سال چهار و نه صد و یک میلادی در (دو هزار و پانصد)
 شایسته

به چاپ رسانده است، از پیش از کثیر از دستنویس ایرانی و هندی نام برده که اکنون بر خور
 از آنها از میان رفته است، و این، نه تنها بواسطه آب و هوای هندوستان بلکه به جهت
 و نادانی هم در نابجای آنها بهره بسیار داشتند. گردآورنده فهرست یاد شده به نگارنده
 این بطور می گفت: «سرلیس از چاپ آن فهرست که لازم بخانه ارفاق که خداوند آن صاحب
 چندین دستنویس هلو و استانبولی و پروسی و نام آنها را در فهرست آورده، هم
 خداوند خانه بجهان دیگر شتافته و چون از کدبانو سران دستنویسها گرفته، در آنها از زله
 ویندار و بر اثر آنکه مبادی برگ پاره ها از آنها زیر پایی و برابر و گنجا هرگز بشمار آید آب دریا سپرد
 با این همه، هم اکنون، چندین صد دستنویس هلو و استانبولی در هندوستان هست
 که تقریباً همه از روی دستنویسها گرفته تر و نویسی شده اند، بیشتر آنها روزگار از آن کتابخانه ها
 شخص بهیچ ورقه رفته رفته به کتابخانه های عمومی و مؤسسات راه یافته اند تا بیشتر و بهتر از آنها نگه داشته
 و کمتر در معرض نابودی قرار گیرند. از این کتابخانه های متوالی کتابخانه مؤسسه شرقی کاما و کتابخانه
 «نخست دستور، مهرجی رانا» رانا، نام برد که صاحب مجموعه هاگر اینهایی از دستنویسها هلو و استانبولی اند

پاره‌ارز دستنویس‌های نیز توسط شرق شناسان به کتابخانه مایتم اروپا رسیده‌اند
 که مهم‌ترین آنها مجموعه دستنویس‌های «استا و پلوس» دوازده جلدی کپنهاک است که توسط
 شرق شناس برنام و سترگارو به اروپا برده شد و جاشین اوکرستین سن - CHRISTEN
 SEN آنها را چاپ کرده و بر آنها دیباچه نوشت. این کتابها اکنون بسیار کمیاب
 و چند مجلد آن نایاب است.

برادر انجام دادیم فرمان، اردوستانم دستور کهنه و جاماسب آسا دستور
 بزرگ شهر مسبر و سیر کتابخانه «مؤسسه شرقی کاما» یار خوارتم تالز هیات امنای کتابخانه‌های
 «مؤسسه شرقی کاما» و نخست دستور مهر حرانا، اجازه عکسبرداری از دستنویس‌های پلوشان را بگیرد
 و اگر نخواهد دستور دستنویس‌های از زنده دارند بر آنها بفرزاید، کارگرانش دستنویس‌ها برادر
 عکسبرداری نیز عیبه و سر و کله داشت تا آنچه لازم می‌بود میسر کردند برگزید. این کار به دشوار انجام
 گرفت چه دستنویس‌ها از طرف هیات امنای کتابخانه ما و خاندان انگلساریا که چند
 دستنویس از این مجموعه متعلق به نام لکت، تنها به او سپرده شد، و وی، امانت داری را

رنج سفر بر خود بمولر ساخت باد و جامه دانه پر از کتاب به لیرا رخ آمد، ساعه تمام از بام تا شام
 در چاپخانه مار و دانشگا پهلوی شیراز و دانشگاه تهران گذراند و در همه جا با دستنویسها همراه بود
 من و همتا من از مؤسسه آسیا نیز همه جا با هم گام بودیم تا کار عکس برداری و سر و چند دستنویس
 بپای رسید، دستور کنجیر و مجبور بودیم به بیرون نرویم و ما نیز از تطبیق عکسها با دستنویسها و رفع کمبود آنها
 در پی در پی به بند و شام رفتیم تا این مهم انجام شد. نامه سر نیز به پروفیسور اسموسن استاد دانشگاه کپنهاگ
 نوشتم مگر اجازه تجدید چاپ دستنویسها را کتابخانه کپنهاگ را از ناشر نخستین آنها - MUNKS

بگیرد، اجازه گرفته شد و نامه ما به چاپ رسید . GAARD

مؤسسه آسیا سپاس درود و فروان خجسته را به پیشگاه شهبانو فرهنگ پرور که

با فرمان خجسته این افتخار انصاف ساخت، تقدیم مینماید .

از جناب آقای دکتر فرهنگ مهر سر دانشگاه پهلوی که در راه شیرفت کار از هیچ یار

معذور و مادر درین نگر و سپاسگزار است .

از دستور کخیر و جا مناسب آسا که بایز و ر چاپ این مجموعه پنجاه جلد میسر شود
پاسکزار است .

از پر و فسور آسموسن که اجازه چاپ مجموعه اوستا و پهلوی کینهاک به ما میرو
او انجام یافت پاسکزار است .

از دکتر بهرام فره وشی مدیر عامل داره انتشارات دانشگاه تهران که چاپ کردن
بسیست و چند جلد از این مجموعه را در چاپخانه دانشگاه تهران پذیرفت و چاپ آنها با مشاورد
فروز میرشد پاسکزار است .

از دکتر محمود طاهری که تطبیق و ویراستن و آراستن هر صفحه از تمام این مجموعه بدست
و رو با مشورت و انجام شد پاسکزار است .

ماهیاری تو ابی
استاد و رئیس مؤسسه آسیائی

دیباچه

ارتور کریستین سن در باره^۱ این دستنویس چنین مینویسد :

"دستنویس ک ۲۰ دروضع کنونیش ۱۷۳ برگ دارد. هنگامیکه به تصرف کتابخانه^۲ (کپنهاگ) درآمده وضع خوبی نداشته است و از آن بخوبی نگهداری نمیشده است. چندین برگ از آن افتاده و بسیاری از برگها پاره و فرسوده شده بوده است. (۱) وسترگارد یادآور شده است که پنج برگ از این دستنویس افتاده و گم شده است و در نتیجه ؛ یعنی با در نظر گرفتن برگهای گم شده در این کتابخانه پوشههایی که هر یک برگی از این دستنویس را در بردارد از ۱ تا ۱۷۸ شماره گذاری کرده و برگهای گم شده را شماره ۱، ۱۲۱، ۱۴۵، ۱۵۴، ۱۵۵ تعیین کردهاند. در اصل، هر یک از برگهای این دستنویس، در گوشه^۳ چپ و بالای آن شماره ای به گجراتی داشته است و چون گوشه^۴ برگها فرسوده و پاره شده، این شماره ها نیز ناپدید گشته است ولی اثر مختصری که از آنها برجای مانده است نشان میدهد که شماره گذاری بعدی آنها، که بر روی پوشه^۵ هر برگ گذاشته شده است، با شماره های گجراتی تا برگ ۹۳ برابر است ولی از برگ ۹۷ ببعد بادو شماره باهم اختلاف دارند یعنی شماره ۹۷ پوشه برابر میشود با شماره ۹۹ گجراتی برگ درون آن، اگرچه چنانکه از خود متن و همچنین از مقایسه آن با "بند هشن ایرانی" بر می آید، میان برگهای ۹۳ تا ۲۹۷^۶ هیچ افتادگی ندارد. این اختلاف را بایستی نتیجه سهل انگاری و بی توجهی نویسنده^۷ این دستنویس دانست که برگها را به گجراتی شماره گذاری کرده است. شماره گذاری گجراتی دیگری که در پائین و پشت هر برگ جای دارد با شماره پوشه ها برابر است. من، شماره گذاری پوشه ها را، تا آنجا که ممکن بوده است عینا نقل کرده ام ولی گاه تغییر و ترتیب تازه ای در آنها لازم بوده است چنانکه بررسی دقیق دکتر ج. ک. تاوادی^۸ از کتاب "روایات پهلوی" که برگهای ۱۶۷ تا ۱۷۰ این دستنویس نیز مربوط بدان است، بر می آید، برگ ۱۷۰ بایستی بجای ۱۶۷ و برگ ۱۶۷ بجای ۱۶۸ باشد و همچنین تا برگ ۱۷۰. و نیز هنگامیکه به اندرز اوشنر میرسیم وضع از این بدتر میشود. چه همه برگها درهم و یکی از آنها گم شده است. از دستنویس ک ۲۱، ۴، که رونویسی است از ک ۲۰، کمکی در این باره نمیتوان گرفت چه آن نیز در این مورد ناقص تر از اصل است. یادداشتی بامداد برپوشه^۹ این قسمت نوشته شده است که شک نویسنده را در ترتیب برگها میرساند. برگی که باید به درست شماره ۱۴۳ باشد و دنباله^{۱۰} مطلب برگ ۱۴۲ است به غلط به جای ۱۴۷ گذاشته شده است^{۱۱} روی این برگ پایان بهمن پشت و آغاز اندرز اوشنر است. پایان اندرز اوشنر بر روی برگ ۱۴۸ است و این مطلب را فهرست دستنویس های کتابخانه شهرمونیک گرد آورده^{۱۲} بارتو لمومه^{۱۳} تأیید میکند. پس بجز این دو برگ اندرز اوشنر سه برگ دیگر را هم دربر گرفته است که یکی، چنانکه پیش از این یاد شده گم شده است. بهر حال برای من، با وضع فعلی این دستنویس، قرار دادن این سه برگ بجای درست خود ممکن نبود، چاپ تازه ای از "اندرز اوشنر" را هم که دابار دریمبئی کرده است در دسترس

من نبود، مرتب کردن دوباره این بخش دستنویس و به جای نهادن این سه برگ بیاری بررسی مهرآمیز دکتر تاوادیای برای من میسر شد .

علاوه بر شماره برگها، صفحه های چاپ فعلی این کتاب بی آنکه برگهای گم شده آن در نظر گرفته شود شماره گذاری شده است .

این دستنویس سه پایان نویسی دارد که بترتیب سال های ۶۹۰ و ۷۲۰ و ۷۰۰ یزدگردی (۱۳۲۱، ۱۳۵۱ و ۱۳۳۱ میلادی) را نشان میدهد. درین باره وست مینویسد: "سه متنی که پیش از بندهش جای دارند پایان نویسی های تاریخ دار دارند و تاریخ هاشان سال های ۶۹۰ و ۷۲۰ و ۷۰۰ است و همه اینها در ۳۶ برگ جای دارند و بنا بر این روشن است که تاریخ ها از روی دستنویسهای کهنه تری رونویس شده است، اما چنانکه از کاغذ آنها پیداست نمیتوان تاریخ نوشتن آنها را از سال ۷۲۰ یزدگردی (۱۳۵۱ میلادی) خیلی بالاتر برد و حتی دلایلی برای اینکه باور کنیم این دستنویس تنها چندین سال پیش از سال ۷۶۶ یزدگردی (۱۳۹۷ میلادی) نوشته شده است در دست داریم." و همو در چند صفحه بعد گواه این ادعا را، که در نتیجه مقایسه این دستنویس با دستنویس م ۶ مونیخ (= م ۵۱ در فهرست بارتولومه) بدست آورده است چنین مینویسد: "مطابقت بسیار نزدیک که ۲۰ و م ۶ در بسیاری از جاهای دیگر، این گمان را، که این هردو از روی یک نسخه اصلی رونویس شده اند، به حقیقت نزدیک میسازد، که در این صورت که ۲۰ بایستی چند سالی زودتر از م ۶ و پیش از آنکه نسخه اصلی تباه و فرسوده و ناخوانا شود، نوشته شده باشد، این نیز ممکن است که که ۲۰ از روی نسخه دیگری که نسخه اصلی م ۶ بوده نوشته شده باشد، که در این صورت تاریخ نوشتن که ۲۰ بیشتر نامعلوم میشود و حتی ممکن است پس از م ۶ باشد." بهر حال میتوان تقریباً یقین داشت که که ۲۰ در آغاز سده پانزدهم یا در نیمه دوم سده چهاردهم میلادی نوشته شده باشد . که ۲۰ متن های زیر را در بردارد :

(۱) برگ ۲، (برگ ۱، گم شده است) : اردای ویراز^۸ نامگ . متن پهلوی و ترجمه انگلیسی آن را هوشنگ جی جاماسپ جی آسا و هوگ و وست چاپ کرده اند.^(۹) متن پهلوی آن رانیز کیخسرو جاماسپ جی جاماسپ آسا بسال ۱۹۰۲ در بمبی چاپ کرده است^(۱۰) . بارتلمی نیز آن را به فرانسه ترجمه و بسال ۱۸۸۹ در پاریس به چاپ رسانده است.^(۱۱)

(۲) روی برگ ۲۹، سطر ۱۱ : ماذیگان یوشت فریان . متن پهلوی و ترجمه آن را جاماسپ جی آسا و هوگ و وست با ارداویراف نامه^(۹) چاپ کرده اند و بارتلمی آن را به فرانسه ترجمه کرده است.^(۱۲) روی برگ ۳۸، سطر ۰۹ پایان نویسی نخست (۶۹۰ یزدگردی) .

(۳) روی برگ ۳۸، سطر ۱۶ : در درازای سایه مردم در نیمروز و پسین . ترجمه این متن در جزء "متن های پهلوی ترجمه وست ج ۱ ص ۳۹۷ بعد آمده است .

(۴) روی برگ ۳۹، سطر ۴ : قطعه ای از یشت (از هادخت نسک) به اوستائی و پهلوی . متن اوستائی برابر است با قطعه های XXI (تاپشت برگ ۴۲ سطر ۱۵) و XXII (تاروی برگ ۵۱ سطر ۳) اوستای چاپ وسترگارد^(۱۳) صفحه های ۲۹۴ بعد . متن پهلوی و ترجمه انگلیسی آن با اردا ویراف نامه و ماذیگان یوشت فریان چاپ جاماسپ جی آسا - هوگ - وست^(۹) ص ۲۶۹ و ۳۰۳ آمده است . پایان این قطعه، پشت برگ ۵۰ سطر ۱۰ (= ۳۸، اوستای وسترگارد) برابر است با یشت ۱ و ۱۴۰۳۱ این تکه در چاپ جاماسپ جی آسا - هوگ - وست نیامده است .

(۵) روی برگ ۵۱ سطر ۵ : دستورهای اهریمن به دیو خشم . یوستی این متن پهلوی را بعنوان فصل ۳۵ به بندهشی که متن و ترجمه آن را در لیبزیک بسال ۱۸۶۸ چاپ کرده^(۱۵) (متن ص ۸۲، ترجمه ص ۴۶)

افزوده است. وست نیز آن را در "متن‌های پهلوی" ج ۱ ص ۳۸۷ و پس از آن ترجمه کرده است.

روی برگ ۵۱ سطر ۱۸ : پایان نویسی دوم (۷۲۰ یزدگردی)

(۶) پشت برگ ۵۱ سطر ۱۳ شایسته نه شایسته. این متن را با ترجمه آن تاوادیسا سال ۱۹۳۰ در هامبورگ چاپ کرده است (۱۶). پیش از وی نیز وست آنرا ترجمه کرده است (۱۷)

روی برگ ۷۴ سطر ۱۶ پایان نویسی سوم نوشته شده است (۷۰۰ یزدگردی)

(۷) پشت برگ ۷۴، سطر ۳ : فرهنگ اوئیم ؛ واژه نامه اوستا - پهلوی. ریخت این متن را بسال ۱۹۰۰ در وین چاپ کرده است (۱۸).

(۸) روی برگ ۸۸، سطر ۵ : بندهش. این متن را وسترگارد بسال ۱۸۵۱ (۱۹)، یوستی متن و ترجمه آنرا بسال ۱۸۶۸ (۲۰) و اوانوالاتن آن را بسال ۱۸۹۷ چاپ کرده است (۲۱) و وست ترجمه اش را در جزء متن‌های پهلوی آورده است (۲۲).

(۹) پشت برگ ۱۲۹، سطر ۳ : وهمن یشت (پهلوی) : متن پهلوی زند و هومن یشت را کیقباد آذر بدنشروان در پونا سال ۱۸۹۹ چاپ و وست آنرا در "متن‌های پهلوی" ج ۱ ص ۱۸۹ - ۲۳۵ ترجمه کرده است. (۲۳)

(۱۰) روی برگ ۱۴۳، سطر ۴ : اندرز اوشنر دانا. این متن را دابار در بمبئی سال ۱۹۳۰ چاپ کرده است. (۳۴)

(۱) روی برگ ۱۴۸ سطر ۱۹ : ماذیگان گجستگ ابالش (پهلوی). بارتلمی این متن را در پاریس سال ۱۸۸۷ چاپ کرده است. (۲۵)

(۱۲) روی برگ ۱۵۲ سطر ۸ : پاسخ آذربد مارسپندان به پرسش پادشاه ایران. (پهلوی) ۲۶

(۱۳) روی برگ ۱۵۲ سطر ۲۰ : قطعه‌ای از یشت (اوستا و پهلوی) : متن اوستائی برابر است با بندهای ۳۹ - ۴۲ از قطعه XXII "زند اوستای" وسترگارد (ص ۳۰۰). او نوشت این را دار مستتر در "پژوهشهای ایرانی" خود داده است (ج ۲ ص ۳۴۰ بعد) ۲۷

(۱۴) روی برگ ۱۵۶ : سروش یشت هادخت، متن اوستایی (یشت ۱۱) با ترجمه پهلوی آن.

صفحه‌های ۱۵۴ و ۱۵۵ که آغاز این یشت را در برداشته افتاده است. آغاز صفحه ۱۵۶ از میان بند ۶ است. او نوشت این را دار مستتر در پژوهشهای ایرانی خود (۲۷) (ج ۲ ص ۳۳۳ بعد) آورده است.

(۱۵) پشت برگ ۱۵۹، سطر ۵ : گزیده هائی از یسنا، متن اوستائی و ترجمه پهلوی آن. یسنای ۱۱، ۱۷ - ۱۸. یسنای ۱۲ و ۱۳ و آغاز ۲۹، ۶ تا . astatcit haca.

(۱۶) پشت برگ ۱۶۵ سطر ۱۴. اندر نماز یثا اهو و ئیریو که درجه واقعی و چند بار باید خوانده شود. نگاه کنید به متن‌های پهلوی ج از وست ص ۳۹۰ بعد.

(۱۷) پشت برگ ۱۶۶ سطر ۷ : روایات پهلوی. این متن را وست در جلد نخست متن‌های پهلوی خود، صفحه ۳۳۴ بعد، بعنوان بخش دوم "شایسته نشایسته" ترجمه کرده است.

(۱۸) روی برگ ۱۷۱ سطر ۷. چیم گاسان. (پهلوی). نگاه کنید به ج ۱ متن‌های پهلوی وست ص ۳۵۲ بعد. وی آنرا بعنوان فصلی از "شایسته نشایسته" ترجمه کرده است.

(۹۱) روی برگ ۱۷۵ سطر ۲. اندر نیایش درون. (پهلوی). این متن نیز به عنوان فصلی از "شایسته نشایسته" توسط وست در "متن‌های پهلوی" ج ۱ صفحه ۳۶۹ بعد ترجمه شده است.

(۲۰) پشت برگ ۱۷۵ سطر ۱ : پتیت خود (اعتراف به گناهان خویش و توبه از آنها) (پهلوی)

این متن را اشیگل در "مقدمه" نوشته‌های سنتی ۰۰۰۰" ج ۲ صفحه ۳۰۹-۳۱۳ منتشر ساخته است . متن در پشت برگ ۱۷۷ پایان می‌پذیرد. برگ ۱۷۸ سفید است .

یکی از این متن‌ها، یعنی شماره ۸، بندهش، از روی که ۲۰ چاپ عکسی شده است. از این کتاب که وسترگارد آنرا به سال ۱۸۵۱ منتشر ساخته است در زیر شماره ۸ یاد شد. اکنون چنین تصور میکنند که عنوان این کتاب زند آگاسیه (= زند آگاهی)، است، ولی عبارتی که این عنوان در آن به کار رفته است کاملاً روشن نیست و به هرحال "بندهش" عنوانی است که از دیر باز برای آن بکار رفته و شناخته شده است. انکتیل دوپرن نخستین کسی است که بندهش را به اروپائیان شناساند و آن را از روی دستنویسی که با خود از هندوستان به اروپا آورده بود ترجمه کرد .

دستنویس اصلی که نسخه انکتیل دوپرن رونویسی از آن است و اکنون در تصرف راسک میباشد، (که ۲۰) است . بیشتر نسخه‌های موجود بندهش از روی که ۲۰ یا م ۵۱ رونویس شده‌اند . ک ۲۰ ب دستنویس دیگری از بندهش است که پس از این از آن یاد خواهیم کرد . بندهش ویراسته یوستی (بر مبنای نسخه وسترگارد است که در ویراستن آن از گروه دیگر نیز استفاده شده است .

بجز این بندهش که آن را به مناسبت اینکه در هندوستان یافت شده است، "بندهش هندی" میخوانند، بندهش دیگری نیز در دست است که به نام "بندهش ایرانی" یا "بندهش بزرگ" خوانده میشود و از آن سه نسخه موجود است . قطعه کوچکی نیز از آن در دستنویس ک ۴۳ یافت میشود که آن را اندریاس با "مینوگی خرد" به چاپ رسانده است. ۲۸) پس از آن انکلساریا متن کامل بندهش ایرانی را از روی یکی از سه نسخه موجود یعنی ت. د. ۲۰ چاپ عکسی کرده است و با نسخه دیگری از آن (د. ه.) سنجیده و نسخه بدلها را یاد کرده است. ۲۹ در باره نسبت این دو بندهش (ایرانی و هندی) با یکدیگر عقاید مختلفی ابراز شده است . از مقایسه ای که من از پاره‌ای از فصل‌های آن کرده‌ام بر من کاملاً آشکار شده است که بی‌هیچ شکی بندهش بزرگ یا ایرانی متن اصلی و بندهش هندی خلاصه‌ای از آن است . افزونی را، این نکته نیز باید گفته شود که در یک دسته از دستنویسها، بندهش هندی با چنین عبارتی آغاز میشود : "از زند آگاسیه". ۳۰) پس با توجه به قطعه‌هایی که در هر دو بندهش آمده است، میتوان گفت که بندهش ایرانی جزء دسته جداگانه‌ای از دستنویس‌های پهلوی است که میتواند با دسته دیگری که بندهش هندی یکی از آنهاست یکاً منشأ داشته باشد . بنابراین بندهش هندی، چنانکه برخی، پس از پیداشدن بندهش ایرانی پنداشته‌اند، آن چنان بی‌اهمیت نیست. از دستنویس‌های بندهش هندی م ۵۱ در ۱۳۹۷ و که ۲۰ در حدود همین هنگام نوشته شده است ولی دستنویس‌هایی که از بندهش ایرانی در دست است از زمانهای نزدیکتری است، دوتای آنها در سالهای ۱۵۳۰ و ۱۵۷۷ و سومی پس از آنها نوشته شده است. در بعضی جاها از بندهش ایرانی گاه واژه‌ای یا عبارات و یا قسمت مهمی از عبارت که افاده معنی را، وجود آن ضروری است، بواسطه بی‌دقتی رونویس کنندگان افتاده است، که میتوان از روی بندهش هندی آن را افزود و معنی را کامل ساخت. بهمین ترتیب بندهش ایرانی را با مقایسه با بندهش ایرانی .

که ۲۰ ب دستنویس ناقصی است از بندهشن. متن تنها برگ اصلی آن برابر است با چاپ وسترگارد ص ۱۸ سطر ۹ تا ص ۲۰ سطر ۱۲. بیست برگ که با خط دیگری نوشته شده است به شرح زیر است (شماره‌های

گجراتی که پشت هر برگ و بالای آن جای دارد نشان میدهد که دو برگ اول آن گم شده است .

برگ ۳ با ص ۲ سطر ۱۰ چاپ وسترگارد آغاز میشود .

در روی برگ ۱۵ سطر ۱۶ ، نویسنده یکبار ازجائی که برابر است با ص ۲۰ سطر ۱۰ واژه دوم چاپ وسترگارد به ص ۷۴ سطر ۱ واژه دوم بهمان چاپ میپرد بی آنکه افتادگی متن را ، نشان دهد ، شاید بدون توجه از روی متن ناقصی ، رونویس کرده باشد . سرآغاز یا عبارتی که معمولا کتاب را با آن آغاز میکنند با خط خوشی در وسط متن جای داده شده است یعنی در روی برگ ۱۳ . در روی برگ ۲۰ سطر ۱۲ ، بندهش پایان می یابد . (برابر با چاپ وسترگارد ص ۸۲) . مانده برگ ۲۰ آغاز بهمن یش است که برابر است با ک ۲۰ پشت برگ ۱۲۹ سطر ۳ تا روی برگ ۱۳۰ سطر ۷ .

برگ ۲۱ و ۲۲ سفید است .

برگ جداگانه از سایر برگ ها کهنه تراست . در این باره وست چنین مینویسد : (شاید از روی آگاهی هایی

که از وسترگارد بدست آورده است (۳۱)

" برگ نوزدهم از دستنویس دیگری است که ظاهرا بایستی به خط مهر آبان پسرخسرو باشد یعنی کسی که دستنویس ک ۱ و ک ۵ را در ۱۳۲۳ - ۱۳۲۴ نوشته است . و این امکان دارد که باقی مانده دستنویسی باشد که هیجده برگ دیگر از روی آن نوشته شده است این اظهار نظر ظاهرا درست است . تطبیق برگ کهنه با مطالب برابر آن در مجموعه نوتر نشان میدهد که این مجموعه از روی دستنویس کهنه ای که این برگ جداگانه از بقایای آن است ، نوشته شده است و ظاهرا مربوط میشود به نیمه اول سده ۱۴ هیجده برگ نوشته دار دیگر بایستی در سده ۱۶ یا ۱۷ نوشته شده باشد .

اهمیت ک ۲۰ ب در این است که این نسخه نه از روی ک ۲۰ نوشته شده است و نه از م ۱۵ بلکه از روی دستنویس سومی رونویس شده است که تاریخش با این دو متفاوت بوده است و بنابراین نماینده یک متن مستقل دیگری است از بندهش هندی با ویژه گیهای مخصوص خود .

(۱) وصف این دستنویس (ک ۲۰) در مقدمه کتاب ارداویراف از هوگ و وست ، ۱۸۷۲ ص VII-V

M. Haug's and E. W. West The Book of Arda Viraf و نیز وصف مختصری از آن در جلد نخست متن های پهلوی از وست (= جلد پنجم کتابهای مقدس شرق) West's Pahlavi Texts (The Sacred Books of the East, vol. V) و هم در چند جا از مقاله همی نام " ادبیات پهلوی Pahlavi Literature در کتاب " مبانی فقه اللغه ایرانی " - Grundriss der Ira nischen Philologie آمده است .

- (۲) ص ۱۲-۱۹ چاپ عکس "بند هشن" از وسترگارد .
- (۳) من مرهون دکتر تاوادیبا، مدرس دانشگاه هامبورگ هستم که مرا به پارهای از آگاهیها که در این گزارش بکار برده‌ام رهنمون بود .
- (۴) برگه‌ی را که وسترگارد شماره ۱۴۳ به آن داده است، در هنگام رونویسی کردن ک ۲۱ در این جا جای داشته
- (۵) Die Zendhandschriften der K. Hof. und Staatsbibliothek (1915), p. *9
- (۶) متن های پهلوی ص XXVII.
- (۷) همو ص XXX.
- (۸) خواندن سنتی آن = ویراف .
- (۹) Hoshangji Jamaspji Asa, Haug & West: The Book of Arda Viraf etc. Bombay - London, 1872.
- (۱۰) Arda Viraf Nameh, the Original Pahlavi Text ed. by Kaikhusru Jamaspji Asa, Bombay 1902.
- (۱۱) A. Barthelemy, Arta Viraf Namak, ou Livre d'Arda Viraf, Paris, 1887.
- (۱۲) A. Barthelemy: Une légende iranienne traduite du Pehlevi, Paris, 1889.
- (۱۳) Westergaard : Zendavesta, I. Copenhagen, 1852-54.
- (۱۴) هوگ و وست در شماره گذاری متن های مختلف که ۲ در پیشگفتار "ارداویراف نامه" (نک زیرنویس ۹) به این قسمت (بیش ۱، ۳۱) شماره‌ای جداگانه داده‌اند (شماره ۵) و از اینرو، از این پس شماره گذاری آنها
- (۱۵) F. Justi: Der Bundeshesh, zum ersten Male herausgegeben, transcribirt, übersetzt, und mit Glossar versehen. Leipzig, 1868.
- (۱۶) J. C. Tavadia, Sayast-ne-sayast, a Pahlavi Text on Religious Customs, Hamburg, 1930 (Alt-und Neu-Indische Studien, herausg. vom Seminar für Kultur und Geschichte Indiens an der Hamburg Universität, 3)
- (۱۷) E. W. West : Pahlavi Texts, I. (SBE) ص ۲۳۹-۳۳۴
- (۱۸) H. Reichelt : Der Farhang-e Oim, Vienna, 1900 (Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes XIV, 3)
- (۱۹) Bundeshesh, liber Pehlivicus, e vetustissimo Codice Havniensi descripsit N. L. Westergaard, Havniae, 1831.
- (۲۰) F. Justi : Der Bundeshesh, Leipzig, 1868.
- (۲۱) M. R. Unvalla : The Pahlavi Bundeshesh, Bombay, 1897.
- (۲۲) E. W. West : Pahlavi Texts I. p. 3-151 (SBE)
- (۲۳) Spiegel : Einleitung in der traditionellen Schriften der Parsen II. p. 128 ff.
- (۲۴) Andarj-i Aoshuar-i Danak, ed. by Ervad B. N. Dhabhar. Bombay, 1930 (Pahlavi Text Series No. 4.)
- (۲۵) A. Barthelemy : Gajastak Abalish. Paris, 1887 (Bibl. de l'Ecole des Hautes Etudes, 69e fasc.)
- (۲۶) Spiegel : Einleitung in die trad. Schriften II, p. 135 (no. 13)
- (۲۷) Darmesteter : Etudes Iranienes.
- (۲۸) The Book of the Mainyo-i-Khard, also an old Fragment of the Bundeshesh, ed. by F. C. Andreas, Kiel, 1882.
- (۲۹) The Bundahism, ed. by the Late Ervad T. D. Anklesaria, with an Introduction by B. T. Anklesaria, Bombay, 1908.
- (۳۰) در ک ۲ واژه "از" پیش از "زند آگاسیه" حذف شده است .

_____

[illegible]

10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

FOL. 29 v.

[illegible]

Handwritten text in Urdu script, likely a religious or philosophical treatise. The text is dense and appears to be a transcription of a manuscript.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۲ - ۱۰۳ - ۱۰۴ - ۱۰۵ - ۱۰۶ - ۱۰۷ - ۱۰۸ - ۱۰۹ - ۱۱۰
 ۱۱۱ - ۱۱۲ - ۱۱۳ - ۱۱۴ - ۱۱۵ - ۱۱۶ - ۱۱۷ - ۱۱۸ - ۱۱۹ - ۱۲۰
 ۱۲۱ - ۱۲۲ - ۱۲۳ - ۱۲۴ - ۱۲۵ - ۱۲۶ - ۱۲۷ - ۱۲۸ - ۱۲۹ - ۱۳۰
 ۱۳۱ - ۱۳۲ - ۱۳۳ - ۱۳۴ - ۱۳۵ - ۱۳۶ - ۱۳۷ - ۱۳۸ - ۱۳۹ - ۱۴۰
 ۱۴۱ - ۱۴۲ - ۱۴۳ - ۱۴۴ - ۱۴۵ - ۱۴۶ - ۱۴۷ - ۱۴۸ - ۱۴۹ - ۱۵۰
 ۱۵۱ - ۱۵۲ - ۱۵۳ - ۱۵۴ - ۱۵۵ - ۱۵۶ - ۱۵۷ - ۱۵۸ - ۱۵۹ - ۱۶۰
 ۱۶۱ - ۱۶۲ - ۱۶۳ - ۱۶۴ - ۱۶۵ - ۱۶۶ - ۱۶۷ - ۱۶۸ - ۱۶۹ - ۱۷۰
 ۱۷۱ - ۱۷۲ - ۱۷۳ - ۱۷۴ - ۱۷۵ - ۱۷۶ - ۱۷۷ - ۱۷۸ - ۱۷۹ - ۱۸۰
 ۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ - ۱۸۴ - ۱۸۵ - ۱۸۶ - ۱۸۷ - ۱۸۸ - ۱۸۹ - ۱۹۰
 ۱۹۱ - ۱۹۲ - ۱۹۳ - ۱۹۴ - ۱۹۵ - ۱۹۶ - ۱۹۷ - ۱۹۸ - ۱۹۹ - ۲۰۰

[illegible]

[illegible]

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

FOL. 112^{r.}

[illegible]

[illegible]

FOL. 118 r.

[illegible]

FOL. 122 r.

Zwyt. 1

YDF 7

۲۵ مئی ۱۹۷۳ء

212

152

comeso ZWY;
→ colophon

[illegible]

— 674 —

1. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

3/2

سوال ۱۰ کا سرسری جواب ہے۔ اس میں کوئی تبدیلی نہیں کی گئی۔

4

4/3

$$2000 \times 10^3 \times 10^3 = 2 \times 10^6 \times 10^3 = 2 \times 10^9$$
[illegible][illegible]

وہی ہے جس نے اسے لکھا تھا کہ وہ ایک بڑا بڑا آدمی ہے

[illegible]

4

ZWY 1/2

FOL. 130 r.

[illegible]

FOL. 135 r.

FOL. 137 r.

FOL. 138 r.

44

[illegible]

[illegible]

FOL. 147 r.

[illegible]

FOL. 151 r.

۱- در این کتاب که در این کتاب است
 ۲- در این کتاب که در این کتاب است
 ۳- در این کتاب که در این کتاب است
 ۴- در این کتاب که در این کتاب است
 ۵- در این کتاب که در این کتاب است
 ۶- در این کتاب که در این کتاب است
 ۷- در این کتاب که در این کتاب است
 ۸- در این کتاب که در این کتاب است
 ۹- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۰- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۱- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۲- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۳- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۴- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۵- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۶- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۷- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۸- در این کتاب که در این کتاب است
 ۱۹- در این کتاب که در این کتاب است
 ۲۰- در این کتاب که در این کتاب است

136⁵/₁.

[illegible]

॥१०॥
 ॥११॥
 ॥१२॥
 ॥१३॥
 ॥१४॥
 ॥१५॥
 ॥१६॥
 ॥१७॥
 ॥१८॥
 ॥१९॥
 ॥२०॥
 ॥२१॥
 ॥२२॥
 ॥२३॥
 ॥२४॥
 ॥२५॥
 ॥२६॥
 ॥२७॥
 ॥२८॥
 ॥२९॥
 ॥३०॥
 ॥३१॥
 ॥३२॥
 ॥३३॥
 ॥३४॥
 ॥३५॥
 ॥३६॥
 ॥३७॥
 ॥३८॥
 ॥३९॥
 ॥४०॥
 ॥४१॥
 ॥४२॥
 ॥४३॥
 ॥४४॥
 ॥४५॥
 ॥४६॥
 ॥४७॥
 ॥४८॥
 ॥४९॥
 ॥५०॥
 ॥५१॥
 ॥५२॥
 ॥५३॥
 ॥५४॥
 ॥५५॥
 ॥५६॥
 ॥५७॥
 ॥५८॥
 ॥५९॥
 ॥६०॥
 ॥६१॥
 ॥६२॥
 ॥६३॥
 ॥६४॥
 ॥६५॥
 ॥६६॥
 ॥६७॥
 ॥६८॥
 ॥६९॥
 ॥७०॥
 ॥७१॥
 ॥७२॥
 ॥७३॥
 ॥७४॥
 ॥७५॥
 ॥७६॥
 ॥७७॥
 ॥७८॥
 ॥७९॥
 ॥८०॥
 ॥८१॥
 ॥८२॥
 ॥८३॥
 ॥८४॥
 ॥८५॥
 ॥८६॥
 ॥८७॥
 ॥८८॥
 ॥८९॥
 ॥९०॥
 ॥९१॥
 ॥९२॥
 ॥९३॥
 ॥९४॥
 ॥९५॥
 ॥९६॥
 ॥९७॥
 ॥९८॥
 ॥९९॥
 ॥१००॥

1. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

FOL. 165 r.

FOL. 166 r.

FOL. 168 r

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written in a dark ink on aged paper. It appears to be a list or a series of entries, possibly related to a legal or administrative record. The script is dense and difficult to decipher without specialized knowledge of the language and script.

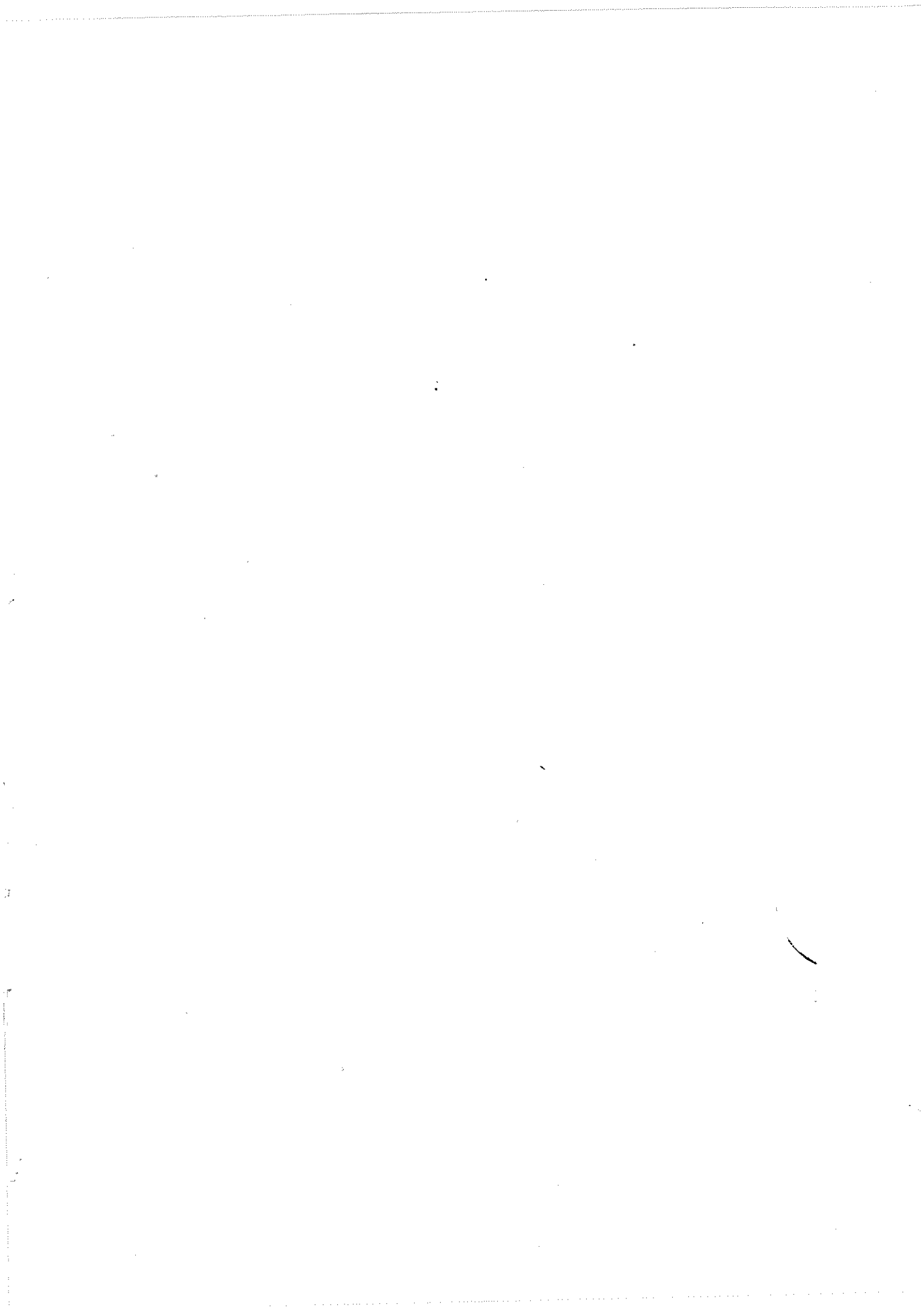

K. 20 b.

Handwritten title or header in Persian script.

Handwritten text line.

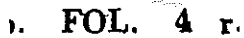
Main body of handwritten text in Persian script, consisting of multiple lines. The text is written in a cursive style and includes various diacritics. There are some marginalia on the right side of the page.

הנהגתו היתה כדלהלן

~~1 MAY 65 06 30Z JMWZ 00 06 1200 V 00~~

~~Handwritten text, possibly a signature or name, crossed out with a line.~~

— ۵۶ ۱۲۵-۳۵۵۵ ۱۲۵-۳۵۵۵ ۱۲۵-۳۵۵۵

[illegible]

7-6. 9. 1956 9. 1956.

مقامات اہل حق و عبادت اللہ

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ପ୍ରାୟ ୩୫-୪୦ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ

— 1000000 — 1000000 —

سید محمد علی بن ابی طالب علیه السلام

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

1. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 2. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 3. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 4. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 5. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 6. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 7. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 8. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 9. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 10. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 11. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 12. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 13. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 14. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 15. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 16. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 17. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 18. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 19. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000
 20. ~~1000~~ 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

۲۱

۱. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۲. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۳. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۴. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۵. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۶. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۷. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۸. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۹. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۰. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۱. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۲. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۳. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۴. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۵. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۶. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۷. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۸. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۱۹. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّهْدِي اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
 ۲۰. وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّضَلُّ اللَّهُ عَن صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

139

РБШШШШШШШШ

ШШШШШШШШ

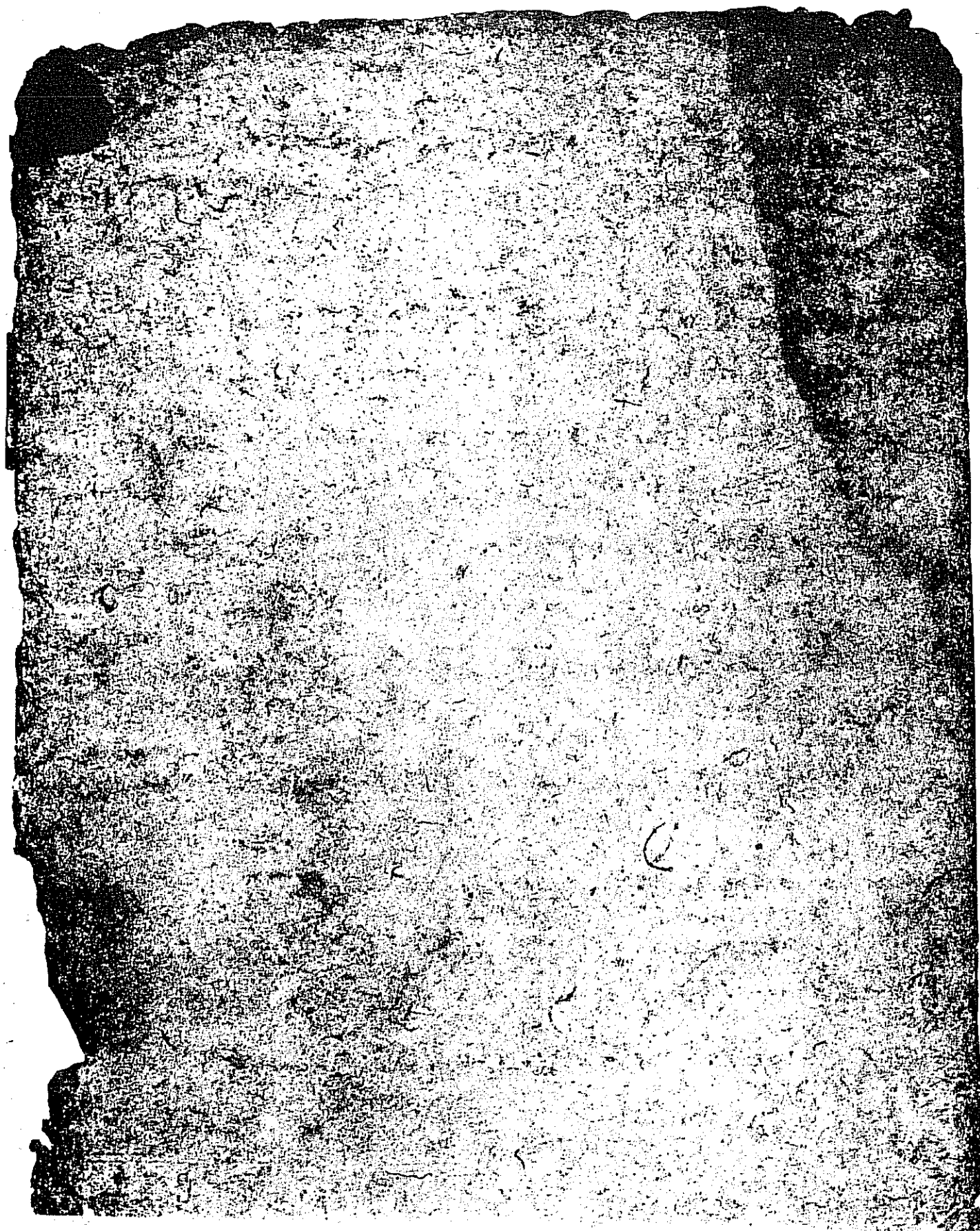

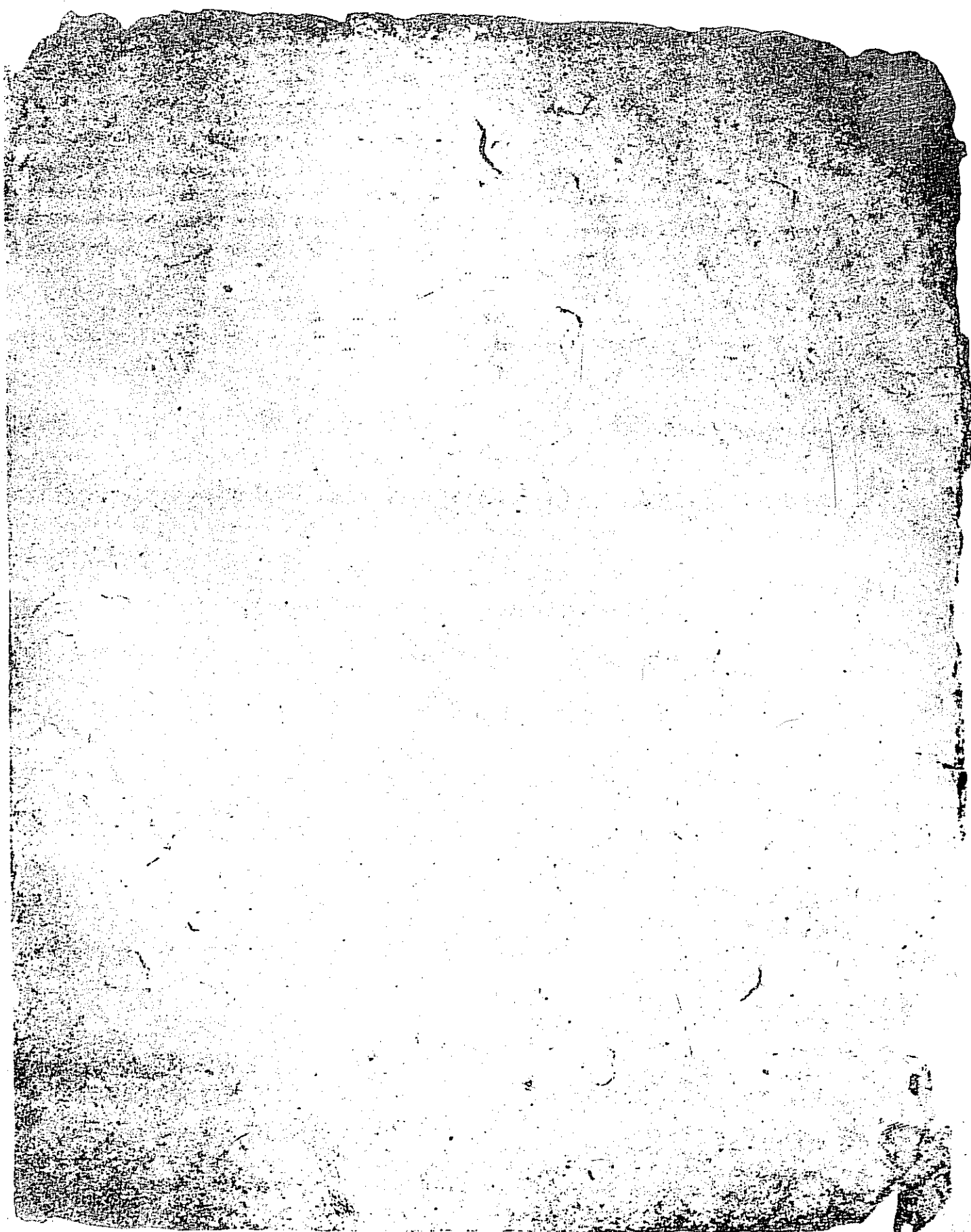

785

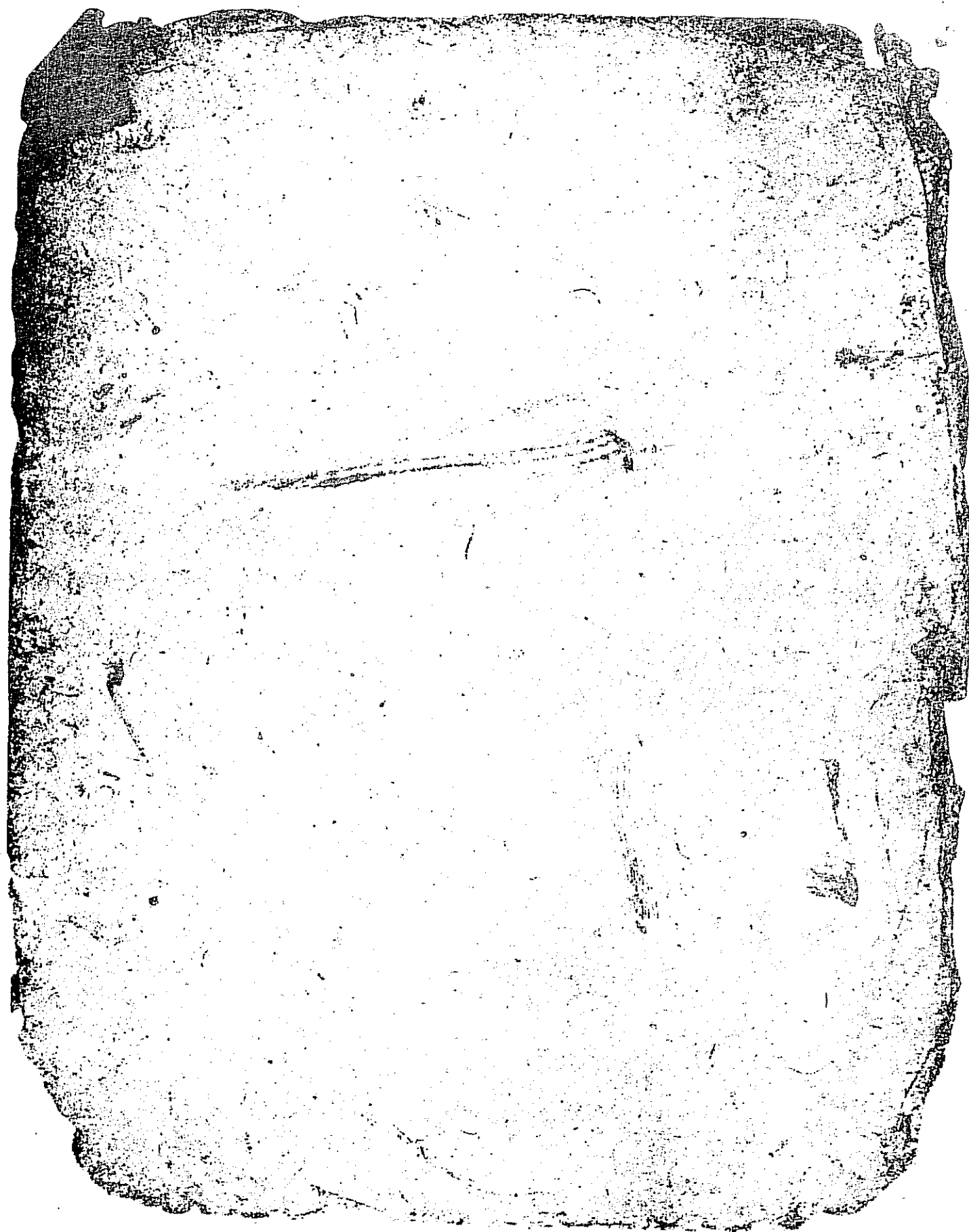
FOL. 21 r.

28V

FOL. 22 r.

mains, and which probably dates back at any rate to the first half of the 14th century. The copy, eighteen leaves covered with writing, probably dates from the 16th or 17th century.

K 20 b possesses special interest by the fact that it is descended neither from K 20 nor from M 51, but was copied from a third manuscript antedating these two. Thus it represents an independent textual tradition within the Indian redaction of the Bundahišn.

Arthur Christensen.

groups of the Indian Bundahišn. It follows from this, however, that the Indian Bundahišn is not so unimportant as has sometimes been made out after the discovery of the Iranian Bundahišn. Of the manuscripts of the Indian Bundahišn, M 51 was written in 1397, and K 20 dates back to about the same time; but the preserved manuscripts of the Iranian Bundahišn are of considerably later date, two of them from about 1530 and 1577 respectively, and the third one even a little later. In certain passages of the Iranian Bundahišn words, phrases, or parts of phrases, indispensable to the sense, but omitted by the carelessness of the copyists, can be supplied from the Indian Bundahišn, and vice versa.

K 20 b is an incomplete manuscript of the Bundahišn. It consists of a single leaf, the text of which corresponds to Westergaard's edition p. 18, line 9 to p. 20, line 12, and 20 leaves written by another hand which correspond to the text in Westergaard's edition in the manner explained below (the Gujarati numbering at the top of the verso pages shows that the first two leaves are lost).

Fol. 3 begins with p. 2, line 10 of Westergaard's edition.

On fol. 15 r., line 16, the copyist leaps from the passage p. 20, line 10, second word, of Westergaard's edition, to Westergaard's p. 74, line 1, second word, without in any way marking the gap in the text. Probably he quite mechanically copied a defective manuscript. A calligraphic opening formula has been inserted in the middle of the text and occupies fol. 13 r. On fol. 20 r., line 12, the Bundahišn concludes (corresponding to Westergaard's edition p. 82). The rest of fol. 20 contains the beginning of the Vahman Yašt, corresponding to K 20 fol. 129 v., line 3 to fol. 130 r., line 7.

Folios 21 and 22 are blank.

The separate leaf is older than the continuous leaves. On this subject Westergaard writes (most probably according to information received from Westergaard¹): "The nineteenth folio is a fragment of another manuscript apparently in the handwriting of Mitrō-āpān, son of Kai-Khūs-rōb, who wrote K 1 and K 5 in 1323-24; it . . . is probably a last remnant of the MS. from which the other eighteen folios were copied." This latter statement is evidently correct. The correspondence of the old leaf with the corresponding passage in the later codex shows that the latter was copied from the old manuscript of which a single leaf re-

¹ Grundriss der Iranischen Philologie, II, p. 98, cfr. also West's Pahlavi Texts, I. p. XXVIII, note 1.

20) Fol. 175 v., line 1: *Patit ē xwaδ* (confession of sins for one's own person). Pahlavi. Published by Spiegel in *Einleitung in die traditionellen Schriften etc.*, II, p. 309–313. The text comes to an end on fol. 177 v.; fol. 178 is blank.

One of these treatises, viz. No. 8, *Bundahišn*, already exists in a facsimile edition after K 20. This edition, published by Westergaard in 1851, was mentioned above under No. 8. The original title of this treatise is now generally supposed to have been *Zand-āyāsēh*, which may be translated by "Knowledge of the Traditions"; but the passage from which this title is inferred is not absolutely clear, and at all events the title "*Bundahišn*" has long ago become authorised by usage. Anquetil Duperron was the first to make the *Bundahišn* known in Europe, translating it from a manuscript which he brought home to France from India. The original, of which Anquetil Duperron's manuscript was a copy, was K 20, since acquired by Rask. Most of the extant manuscripts of the *Bundahišn* are descended either from K 20 or from M 51; K 20 b, however, is an exception, of which more hereafter. Justi's edition of the *Bundahišn* is based on Westergaard's, but with the additional use of manuscripts belonging to the other group.

Besides this *Bundahišn*, called the "Indian *Bundahišn*" from the place where it has been found, there is the so-called "Iranian" or "Great" *Bundahišn* of which three manuscripts are extant, and moreover a small fragment in K 43; the latter has been published in facsimile by Andreas in a supplement to his *Mēnōyē-xrād* edition.¹ Since then the complete text has been published by Anklesaria² in a photo-zincographed facsimile of one of the three manuscripts (TD 2), with variant readings from one of the other two (DH). As to the relation between the two *Bundahišns*, varying opinions have been advanced. The comparisons I have been able to make between some chapters in the two redactions render it beyond doubt to me that the fuller Iranian *Bundahišn* represents the original text, of which the Indian *Bundahišn* is an abridged version. In fact, the Indian *Bundahišn*, in one group of manuscripts, has, as a sort of heading, the introductory words: "From the *Zand-āyāsēh*".³ Thus with regard to the portions occurring in both *Bundahišns*, the Iranian *Bundahišn* merely represents an independent group of manuscripts that can be traced back to the same original text as the manuscript

¹ The Book of the *Mainyo-i-khard*, also an old Fragment of the *Bundehesh*, ed. by F. C. Andreas, Kiel 1882.

² The *Bündahishn*, ed. by the Late Ervad T. D. Anklesaria, with an Introduction by B. T. Anklesaria, Bombay 1908 (The Pahlavi Text Series, publ. under the Auspices of the Victoria Jubilee Pahlavi Text Fund, vol. III).

³ In K 20 the preposition "from" has dropped out in front of "*Zand-āyāsēh*".

8) Fol. 88 r., line 5: Bundahišn. Pahlavi. Editions: Bundehesh, *Liber Pehl-
vicus. E vetustissimo Codice Havniensi descriptus* N. L. Westergaard, Havniae 1851;
F. Justi, *Der Bundehesh*, Leipzig 1868 (with a translation); M. R. Unvalla, *The
Pahlavi Bundehesh* (11th.), Bombay 1897. Translation by West, *Pahlavi Texts*, I,
p. 3—151.

9) Fol. 129 v., line 3: Vahman Yašt. Pahlavi. Edition: *The Text of the
Pahlvi Zand-i-Vohuman Yasht*, by Kalkubād Ādarbād Noshervān. Poona 1899.
Translation by West in *Pahlavi Texts*, I, p. 189—235. Cf. Spiegel, *Einführung in
die traditionellen Schriften der Parsen*, II, p. 128 ff.

10) Fol. 143 r., line 4: Andarz ē Ōsnar ē Dānāy. Pahlavi. Edition: *Andarj-i
Aōshnar-i Dānāk*, ed. by Ervad B. N. Dhabhar, Bombay 1930 (*Pahlavi Text Series*,
published by the Trustees of the Parsee Panchayat Funds and Properties, No. 4).

11) Fol. 148 r., line 19: Mādiyān ē Gajastag Abališ. Pahlavi. Edition:
A. Barthélemy, *Gujastak Abališ*. Paris 1887 (*Bibl. de l'École des Hautes Études*,
69e fasc.).

12) Fol. 152 r., line 8: Ādurbaš ē Mahraspand's Answers to the Ques-
tions of the Persian King. Pahlavi. Cf. Spiegel, *Einführung in die trad. Schrif-
ten*, II, p. 135 (No. 13).

13) Fol. 152 r., line 20: Yašt fragment. Avesta and Pahlavi. The Avesta
text is identical with §§ 39—42 of fragment XXII in Westergaard's *Zendavesta*
(p. 300). Transcription: Darmesteter, *Ét. iran.*, II, p. 340 ff.

14) Fol. 156 r.: Srōš Yašt Mābōxt. Avesta text (Yašt 11) with a Pahlavi
version. The first paragraphs of the Yašt have occupied the missing folios 154
—155; fol. 156 begins in the middle of § 6. Transcription: Darmesteter, *Ét. iran.*,
II, p. 333 ff.

15) Fol. 159 v., line 5: Extracts of the Yasna. Avesta text with a Pahlavi
version. Y. 11, 17—18, Y. 12, Y. 13 and the beginning of Y. 29, 6 to ašātēt hačā.

16) Fol. 165 v., line 14: On the Recital of the Yaθā:ahū:vairyō a certain
number of times on certain occasions. Translated by West in *Pahlavi Texts*, I,
p. 390 ff.

17) Fol. 166 v., line 7: A Pahlavi Rivāyat. Translated by West in *Pahlavi
Texts*, I, p. 334 ff., as the second part of the Šāyast-nē-šāyast.

18) Fol. 171 r., line 7: Čim ē gāsān. (On the meaning of the Gāthās).
Pahlavi. Translated by West in *Pahlavi Texts*, I, p. 352 ff., as a chapter of the
Šāyast-nē-šāyast.

19) Fol. 175 r., line 2: On the Drōn Sacrifice. Pahlavi. Translated by West
in *Pahlavi Texts*, I, p. 369 ff., as a chapter of the Šāyast-nē-šāyast.

1) Fol. 2 (the beginning, fol. 1, is lost): *Ardāy Virāz' Nāmag*. Pahlavi. Ed. with translation: Hoshangji Jamaspji Asa, Haug and West, *The Book of Arda Viraf etc.*, Bombay, London 1872. Later edition: *Arda Viraf Nameh, the Original Pahlavi Text*, ed. by Kalkhauer Jamaspji Jamasp Asa, Bombay 1902. Translation: A. Barthélemy, *Artā Virāf-Nāmak, ou Livre d'Arda Viraf*, Paris 1887.

2) Fol. 29 r., line 11: *Māšpān ē Yavišt ē Fryān*. Pahlavi. Ed. with a translation in Hoshangji Jamaspji Asa, Haug and West, *The Book of Arda Viraf etc.* (see above) pp. 208 and 249. Translation: A. Barthélemy, *Une légende iranienne, traduite du pehlevi*, Paris 1889.

Fol. 38 r., line 9: 1st colophon (A. Y. 690).

3) Fol. 38 r., line 16: On the Length of a Man's Shadow at Noon and in the afternoon. Pahlavi. Translated by West in *Pahlavi Texts*, I, p. 397 ff.

4) Fol. 39 r., line 4: *Yast* fragment (from the *Hādōxt Nask*). In the Avesta with a Pahlavi version. The Avesta text is identical with fragments XXI (as far as fol. 42 v., line 15) and XXII (to fol. 51 r., line 3) in Westergaard's Avesta edition (*Zendavesta*, I, Copenhagen 1852—54, p. 294 ff.); the Pahlavi version with an English translation occurs in Hoshangji Jamaspji Asa, Haug and West, *Arda Viraf etc.* (see above), p. 269 and 303. The conclusion from fol. 50 v., line 10 (XXII, 38 in Westergaard) is identical with *Yast* 1, 31.² It is not included by Hoshangji Jamaspji, Haug and West.

5) Fol. 51 r., line 5: Ahriman's Directions to the Demon *Xēšm* (*Aēšma*). Pahlavi. Edited by Justi as an additional chapter (chapt. 35) of the *Bundahišn* (F. Justi, *Der Bundehesh*, Lpz. 1868, text p. 82, translation p. 46). Translated by West in *Pahlavi Texts*, I, p. 387 ff.

Fol. 51 r., line 18: 2nd colophone (A. Y. 720).

6) Fol. 51 v., line 13: *Šāyast-nē-šāyast*. Pahlavi. Edition with translation: *Šāyast-nē-šāyast*, a Pahlavi Text on Religious Customs, ed. by J. C. Tavadia, Hamburg 1930 (*Alt- und Neu-Indische Studien*, herausg. vom Seminar für Kultur und Geschichte Indiens an der Hamb. Universität, 3). Earlier translation by West, *Pahlavi Texts*, I, p. 239—334.

Fol. 74 r., line 16: 3rd colophon, Persian (A. Y. 700).

7) Fol. 74 v., line 3: *Frahang ē oīm*. Avesta-Pahlavi vocabulary. Edition: H. Reichelt, *Der Frahang i oīm*, Vienna 1900 (*Wiener Zeitschr. f. die Kunde des Morgenlandes*, XIV, 3).

¹ The traditional reading is *Viraf*.

² In Haug and West's enumeration of the contents of K. 20 in the Introductory Essays to the *Book of Arda Viraf*, this piece (*Yt.* 1, 31) has been separated from the preceding part under the appellation of No. 5. This makes the numbering of the following pieces different from the one here employed.

rightly be fol. 143 as it is occupied by the continuation of fol. 142, has been misplaced as fol. 147¹; the recto page of this leaf is occupied by the conclusion of the Vahman Yašt and the beginning of the Admonitions of Ōšnar. By means of Bartholomae's catalogue of the manuscripts in Munich² I found the conclusion of the Admonitions of Ōšnar on p. 148 r. Thus in addition to these two leaves the Admonitions of Ōšnar occupies three others, one having been lost, as previously stated. I found it impossible to establish the correct order of these three leaves, especially because of their present condition. Dhabhar's recently published Bombay edition of the Admonitions of Ōšnar was not accessible to me. It is due to the kind help of Dr. Tavadia, who has specially examined this part of our manuscript, that I have now been enabled to rearrange the three leaves.

In addition to the folio numbers the present edition is provided with a continuous pagination which does not take account of the missing leaves.

The manuscript has three colophons (see below), giving in succession the dates 690, 720, and 700 of the Yazdgard era (A. D. 1321, 1351, and 1331). On this subject West says:³ "Three of the texts, occurring before the Bundahišn, have dated colophons, but the dates are A. Y. 690, 720, and 700, all within 36 folios; it is, therefore, evident that these dates have been copied from older MSS.; but at the same time the appearance of the paper indicates that the actual date of the MS. cannot be much later than A. Y. 720 (A. D. 1351), and there are reasons for believing that it was written several years before A. Y. 766 (A. D. 1397)." In a later passage West enlarges upon these reasons which are the result of a comparison of our manuscript with the Munich MS. M 6 (now M 51 in Bartholomae's catalogue)⁴. "The close correspondence of K 20 and M 6 in most other places renders it probable that they were copied from the same original, in which case K 20 must have been written several years earlier than M 6, before the original MS. became decayed and difficult to read. It is possible, however, that K 20 was copied from an early copy of the original of M 6; in which case the date of K 20 is more uncertain, and may even be later than that of M 6." It may, however, be considered fairly certain that K 20 was written at the latest in the beginning of the 15th century of our era; it is most probable that it dates from the latter half of the 14th century.

K 20 comprises the following texts:

¹ The leaf numbered 143 by Westergaard already occupied this place in the manuscript when K 21 was copied from it.

² "Die Zendhandschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in München" (1915), p. 99.

³ Pahlavi Texts, I, p. XXVII.

⁴ Ibid., p. XXX.

what part of the manuscript in question the passage or section occurs of which they desire a copy. It is to be hoped, therefore, that the present facsimile edition will be of some use to Iranists.

In its present condition K 20 consists of 173 folios. Ever since it has been in the possession of the Library, it has been in rather a bad state of preservation, "several folios being lost and many others torn and much worn."¹ Westergaard had already noticed that 5 leaves were lost. In consequence hereof the folios have been numbered 1–178 on the sheets in which each leaf has been placed, the missing folios being determined as 1, 121, 145, 154, and 155. Now in the upper left hand corner of the recto pages the leaves of the manuscript were originally marked with Gujarati numerals. These figures have for the most part disappeared, the corners of the leaves having been worn off, but there are sufficient traces left to show that the folio numbers of the jackets agree with the Gujarati numbers as far as 93, whereas from fol. 97 onwards they differ by 2, fol. 97 of the jackets corresponding to fol. 99 of the Gujarati numbering. Since, however, no leaves are missing between the folios 93 and 97,² as is evident partly from the context and partly from a comparison with the so-called "Iranian Bundahišn", the discrepancy must be due to carelessness on the part of the scribe who originally made the Gujarati numbering. Another now mostly illegible, Gujarati pagination at the bottom of the verso pages agrees, where legible, with that of the jackets. As a rule I have preserved the numbering of the jackets, but some rearrangement has been necessary. As found out some years ago by Dr. J. C. Tavadia³ on a careful perusal of the Pahlavi Rivāyat to which these leaves belong, folios 167–170 should be rearranged; the leaf marked fol. 170 ought to have been fol. 167; fol. 167 would then be fol. 168 and so on. We are even worse off, however, in regard to the leaves occupied by the Admonitions of Ōšnar, all of them being loose and one of them lost. K 21, which is a copy of K 20, cannot help us since it is even more defective than the original in this part. According to a pencil note on the cover, the order of the leaves is uncertain. The leaf which should

¹ M. Haug's and E. W. West's *Introductory Essays in The Book of Arda Viraf* (1872), where K 20 is described on p. V–VII. Another, briefer description is to be found in the 1st volume of West's *Pahlavi Texts* (*The Sacred Books of the East*, vol. V) on p. XXVII f.; it is also mentioned in several places in West's "*Pahlavi Literature*" in "*Grundriss der Iranischen Philologie*", II.

² P. 12–19 in Westergaard's facsimile edition of the *Bundahišn*.

³ To Dr. Tavadia, Lecturer in the University of Hamburg, I am indebted for various information utilised by me in the present account.

INTRODUCTION

IT is a well-known fact that the University Library at Copenhagen possesses some of the oldest and most valuable Avesta and Pahlavi manuscripts still preserved to us. That the Library obtained possession of this collection was due to two men. Rasmus Rask acquired the greater part in India during his journey in the East in 1816—1823. This part includes a manuscript of the Vendidad, known as K 1, and dating from A. D. 1324, a Yasna manuscript, K 5, dating from 1323, and the present manuscript, K 20. The collection received a considerable addition by the manuscripts which N. L. Westergaard, subsequently Professor of Indian Philology in the University of Copenhagen, brought home from his journey in India and Persia in 1841—1844; these included amongst others K 35 with Dādistān ē dēnī etc. and K 43, comprising the Pahlavi text of Mēnōyēštraō, which F. C. Andreas discovered and published in facsimile after this manuscript in 1882. Of the earlier portion of the collection Westergaard made a brief catalogue printed in 1846 but long since out of print. There exists no printed catalogue of the manuscripts brought home by Westergaard himself. However, the work of providing a detailed scholarly description answering to modern requirements, of all the 43 numbers of the collection, is now in progress, and it is to be hoped that it will not take many years before this new catalogue is finished.

For Iranian scholars who need the manuscripts in our University Library for purposes of collation with a view to the publication of texts etc., there is now a great deal of trouble connected with the use of them. These inquirers must either come to Copenhagen themselves, often from distant parts of the world, or they must procure a copy of the passages they need in the manuscript in question. It is true that, with the means of reproduction at present available, this is considerably easier nowadays than formerly, but it presupposes that they should be able to state, on the basis of more or less casual references in the literature, in exactly

Messrs. Levin & Munksgaard of Copenhagen, the first instalment, comprising K 20 and K 20 b, can be issued. It is to be hoped that it will be possible to continue the series.

The University Library is greatly indebted to Mr. Arthur Christensen, Ph. D., Professor of Iranian Philology in the University of Copenhagen, for kindly undertaking the task of editing the series and writing an introduction to each volume.

Svend Dahl,
Principal Librarian of the University Library.

PREFACE

THE University Library of Copenhagen has for a number of years been well aware of the duties incumbent on it with regard to the publication of a facsimile edition of the invaluable Old Iranian Codices in its possession, brought home by the Danish scholars Rasmus Rask and N. L. Westergaard. During recent years the Library has been gratified by receiving an ever increasing number of requests from foreign Iranists for the loan of these manuscripts, with a view to the publication of texts or for similar purposes. But the lending of the originals, especially of the earliest and scientifically most valuable codices, was not practicable, their fragile condition rendering it risky to expose them to transportation. Hence the Library has hitherto only been able to meet any wishes for the use of them in a very unsatisfactory way, generally by photographing pages or sections of the manuscript required.

This made it all the more necessary that the most valuable manuscripts should be published in facsimile, and at the 16th International Congress of Orientalists at Athens in 1912, one of the librarians, Mr. J. Eyser, Keeper of Oriental Printed Books and Manuscripts, submitted the question of such an edition in the sections for Comparative Philology and Indo-Iranian Philology. A unanimous resolution was then passed in both sections to the effect that "it would be of great scientific importance to arrange for the publication of complete and exact facsimiles of the valuable Avesta and Pahlavi manuscripts preserved in the University Library at Copenhagen." At one time it was thought that the means necessary for this undertaking should be procured by international assistance. In the meanwhile the great war broke out and critical times followed, and the plan of the facsimile edition had to be temporarily abandoned. There has been no lack of attempts to realise it since, but it is only now that, thanks to the interest shown by the publishers

Printed in Denmark

THE PAHLAVI CODICES K 20 & K 20b

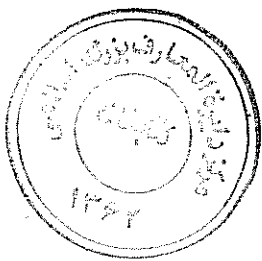
CONTAINING ARDĀGH VĪRĀZ-NĀMAGH, BUNDAHISHN ETC.

Published in facsimile by
The University Library of Copenhagen

WITH AN INTRODUCTION

BY

ARTHUR CHRISTENSEN

AT THE EXPENSE OF
LEVIN & MUNKSGAARD, PUBLISHERS
COPENHAGEN, MCMXXXI

CODICES AVESTICI ET PAHLAVICI BIBLIOTHECAE
UNIVERSITATIS HAFNIENSIS
VOL I

THE PAHLAVI CODICES K 20 & K 20b

CONTAINING ARDĀGH VĪRĀZ-NĀMAGH, BUNDAHISHN ETC.

Published in facsimile by
The University Library of Copenhagen

WITH AN INTRODUCTION

BY

ARTHUR CHRISTENSEN

AT THE EXPENSE OF
LEVIN & MUNKSGAARD, PUBLISHERS
COPENHAGEN, MCMXXXI

THE PAHLAVI CODICES K 20 & K 20b
